

Metodika realizace případových konferencí ve Školských poradenských zařízeních

Odborný garant a autor: PhDr. Lenka Průšová, PhD.

Úvod:

Případové konference jsou metodou v pomáhajících profesích, jak v relativně krátkém čase za vynaložení optimálních finančních prostředků dospět k určitému řešení v kauzách, které jsou složité dějově, případně odborně velmi náročné. Tato metoda může vést k aktivizaci všech zúčastněných a uvědomění si faktického přijetí zodpovědnosti rodičů za další život svého dítěte. Nelze ani upřít případovým konferencím aktivizaci a spolupráci odborníků, kteří danou problematiku řeší. Ne vždy se daří vytvářet akční a tvůrčí týmy na podporu dětí a jejich rodin tak efektivně jako v rámci případových konferencí. V rámci spolupráce ŠPZ s rodinou a školou se případové konference mohou využívat v případě ohrožených dětí, dětí se SVP. Dále lze případové konference využít v rámci řešení jednotlivých kauz nerovného přístupu a životních podmínek, které mají vliv na další rozvoj žáka. Z pozice odborníků se může případová konference využít k posílení spolupráce mezi ŠPZ, SPP, školou a dalšími poskytovateli péče.

Odborná i laická veřejnost se s metodou případové konference setkává v běžném životě pod jinými názvy, např. konsilium. V rámci ŠPZ se jedná o metodu, která může přinést řadu nových pohledů na problematiku žáka a tím napomoci k lepšímu využití jeho potenciálu v rámci výchovy a vzdělávání.

Je rovněž nutné připomenout, že případová konference může být i preventivním působením v rámci zlepšení podmínek žáka v rodině, právě zapojením všech subjektů, které mohou k optimalizaci prostředí dítěte přispět. Zároveň případová konference může jako zpětná vazba ubezpečit odborníky, že pracují profesionálně, rychle a efektivně směrem ke konkrétnímu dítěti (např. rodina potřebuje lépe pochopit potřeby dítěte a více se aktivizovat ve zlepšování jeho dovedností).

Dosud je metoda případové konference pro všechny účastníky právně nezávazná, ale o to významnější je její dopad v případě, že skutečně participující účastníci pochopí a dokáží v praxi respektovat a realizovat kroky vedoucí k ochraně zájmu a blaha dítěte. Protože se jedná pouze o metodu, pomocí které lze dosáhnout zlepšení podmínek konkrétního dítěte v rámci PŠD, je potřeba všechny účastníky případové konference motivovat k jejímu využívání.

Předložený materiál vychází z praktických zkušeností během realizace projektu MŠMT KIPR. Zároveň byly využity poznatky z realizace případových konferencí v oblasti sociální práce s různými cílovými skupinami.

Případová konference jako pojem a metoda:

Při vysvětlování pojmů, se kterými budeme pracovat, je nutné se blíže podívat do historie sociální práce jako takové. Sociální práce není zcela samostatným vědním oborem, ale pracuje s řadou poznatků dalších oborů a to na různých úrovních. Sociální práce je rovněž součástí všech pomáhajících profesí.

Sociální diagnóza, pojem a obsah, byla definována Mary Richmondovou v r. 1917 pro potřeby sociální práce. Nelze opomenout skutečnost, anglosaský svět začal pracovat v rámci sociální práce s různými rizikovými skupinami, které si vyžadovaly jiné metody sociální práce jako např. s alkoholiky a s nezaměstnanými. Základy československé a následně i české sociální práce byly položeny zejména v oblasti péče o děti a rodinu. Jak česká a československá sociální práce, tak i anglosaská zkušenost potvrzuje, že sociální práce s rodinou je vázaná na znalosti typu obecného společenského přehledu ke konkrétním znalostem v jednotlivých společenských vědách.

S ohledem na vznik a rozvoj metody případové konference má tedy vliv i znalost rizikového chování a principy diagnostiky takového chování.

Vedení konkrétního případu (kauzy) - case management - postupuje od znalosti rizikového chování, vývojové a sociální psychologie ke znalosti konkrétní historie jedince a skupiny.

Sociální pracovník je odborný pracovník, který využívá znalosti obecného charakteru a postupuje ke konkrétním znalostem v jednotlivých společenských vědách. Aplikuje tyto znalosti ve prospěch klienta tak, aby došlo ke stabilizaci, případně zlepšení jeho sociální situace.

Znalosti rizikového chování a diagnostiky (psychologické, sociální, pedagogické atd.) jsou zásadní pro stanovení tématu a cíle případové konference.

Případová práce, jejíž metodou může být případová konference, tedy postupuje od znalosti rizikového chování, vývojové a sociální psychologie ke znalosti konkrétní historie jedince a skupiny.

Případová sociální práce je aplikací řady metod jiných oborů, ale vytváří speciální metody sociální terapie.

V průběhu let došlo k vymezení případových konferencí jako:

Pracovní setkání odborníků nad jasně vymezeným tématem, s jasně danými cíli a kompetencemi všech participujících odborníků.

Případové konference můžeme rozdělit na:

a) setkání určených odborníků za účelem řešení konkrétního problému (výchovního, vzdělávacího, zdravotního atd.) jako **expertní případové konference**.

b) setkání odborníků, rodičů anebo osob odpovědných za výchovu dítěte za/bez účasti dítěte (nejširší forma případové konference) jako **průběžná případová konference**.

V obou případech má zvláštní postavení orgán sociálně právní ochrany dětí, zejména s ohledem na závažnost situace dítěte a jeho rodiny. Orgán sociálně právní ochrany dětí definuje ohrožené dítě, tedy takové dítě, které je v ústředním zájmu OSPOD.

Právní rámec případových konferencí:

Vzhledem k tomu, že se jedná o metodu práce s rodinou, speciální právní normy, které upravují život dítěte a jeho rodiny, zpravidla tuto metodu právně neupravují. Určitá výjimka je daná zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který ukládá povinnost orgánu sociálně právní ochrany dětí metodu využívat.

Metoda případových konferencí je metodou využitelnou i pro školská poradenská zařízení (PPP a SPC). Vzhledem k tomu, že řada ŠPZ má ve svém středu odborné pracovníky - sociální pracovníky (odbornost stanovena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění), lze očekávat využití jejich kvalifikace právě pro potřeby svolávání a koordinace případových konferencí. Touto skutečností však není dotčena možnost realizovat případové konference v rámci jiné profese, pokud bude náležitě proškolen pracovník v pozici psychologa, speciálního pedagoga atd.

Potřebné znalosti pro vedení případových konferencí jsou z oblasti právních předpisů dotýkajících se péče o děti, znalosti vedení případu (case management) a reálných možností využitelnosti dostupných sociálních služeb pro rodiny. K tomu však patří i dovednosti komunikační, zejména komunikace s dítětem, komunikace v krizových situacích atd.

Pro potřeby případových konferencí je zcela zásadní právní úpravou zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který ukládá řadu práv a povinností orgánu sociálně právní ochrany dětí a zároveň řadu povinností orgánům a organizacím, které pracují s dětmi a

jejich rodinami. Pro potřeby tohoto metodického materiálu je nutné připomenout některá ustanovení zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění. Zákon je stěžejní v oblasti ochrany dítěte a ochrany jeho oprávněných zájmů. V tomto smyslu má také orgán sociálně právní ochrany dětí nezastupitelné postavení při přípravě a organizaci případových konferencí v případě, že se jedná o ohrožené dítě. Ostatní orgány a organizace (včetně ŠPZ a škol) mají vůči orgánu sociálně právní ochrany dětí i určité povinnosti, které nelze opomenout. Rámcové seznámení s danou problematikou považujeme za nezbytné, právě s ohledem na účast OSPOD při řešení problematiky ohroženého dítěte. Uvedený výčet důležitých ustanovení tohoto zákona není absolutní, ale jedná se zejména o tato ustanovení:

§ 6 (dětí, kterým je určena SPO – jedná se o děti, kterým se sociálně právní ochrana dětí poskytne);

§ 7 odst. 2, (upozornit orgán SPOD – kdo může upozornit OSPOD, že je dítě ohrožené, např. ŠPZ, škola atd.);

§ 8 odst. 2 a 3, (vyjadřování dětí – dítě má právo vyjádřit se k věcem, které se jej dotýkají – pro případové konference důležité ustanovení, kterým lze upravit účast dítěte na případové konferenci);

§ 10 odst. 4 až 7, § 10 a) odst. 1, (preventivní a poradenská činnost – co může OSPOD poskytnout v rámci prevence a poradenství dětem a jejich rodinám – důležité ustanovení pro správné formulování cíle pro OSPOD v rámci případové konference);

§ 29 odst. 3, 4, 5 a 6, (sledování výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy – jedná se u ustanovení, kdy budeme zvažovat v rámci případové konference umístění dítěte do ústavní péče nebo naopak ukončení ústavní péče a případová konference bude stanovovat principy další podpory rodiny a školy);

§ 38 odst. 2, 5 a 6, (komise SPOD – sociálně právní ochrana vytváří komise na podporu dítěte a jeho rodiny. Pro potřeby případových konferencí je potřeba znát podmínky těchto komisí);

§ 42 odst. 9, (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – pokud se nachází dítě v krizové situaci, může být na dobu nezbytně nutnou vyjmuto z rodiny – podmínky pro takové vynětí dítěte jsou důležité pro další spolupráci s rodinou, zachování původní kmenové školy dítěte a spolupráce s ŠPZ);

§ 51 odst. 1, 3, 4 a 5 (povinnosti orgánů sociálně-právní ochrany při sdělování údajů – ustanovení, kde je stanoveno, kdo a jak může žádat informace o dítěti a jeho rodině a zároveň kdo a jakým způsobem je povinen sdělovat informace o dítěti a jeho rodině OSPOD);

§ 53 odst. 1, 2 a 3 (povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob – ustanovení, která jsou v rámci poučení účastníků případových konferencí velmi důležitá z pohledu ochrany práv a zájmů dítěte a jeho rodiny);

§ 57 odst. 1, 2, 3, (zachovávat mlčenlivost - jedna z nejdůležitějších podmínek ochrany práv dítěte a jeho rodina je povinná mlčenlivost o skutečnostech, které se odborný pracovník v rámci výkonu své profese dozví).

Vzhledem k tomu, že případové konference jsou metodou využívanou hlavně v oblasti sociálně právní ochrany dětí, MPSV ČR vydalo instrukci, kterou lze do jisté míry aplikovat i na podmínky přípravy a realizace případových konferencí v resortu školství. (Instrukce MPSV č. j. 21-12242/2000 ze dne 15. března 2000 a č. j. 21-42246/2002 ze dne 29. října 2002).

Resort školství doporučuje realizovat případové konference v rámci péče o ohrožené děti zejména však v souvislosti s problematikou dětí s poruchami chování. Tuto problematiku upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, v platném znění.

Využití případových konferencí v ŠPZ a školství.

V resortu školství může případová konference řešit problémy:

- Neplnění potřeb dítěte (z různých pohledů a oborů) z pohledu rodiny nebo zařízení, ve kterém je dítě umístěno
- Potřeba rychle hledat vhodné řešení v případě akutního stavu dítěte
- Zařazení dětí do vhodné školy
- Nepřehledná situace na straně dítěte a jeho rodiny
- Ohrožené dítě vlastním chováním nebo chováním rodiny
- Stížnost dítěte, rodičů nebo osob odpovědných za výchovu
- Diagnostické rozpory v rámci potřeb a opatření ve prospěch dítěte
- Záškoláctví, zanedbávání
- Posouzení důsledků medikace na chování dítěte

- Dítě žijící mimo vlastní rodinu, vracející se do vlastní rodiny nebo dítě, které je potřeba separovat od vlastní rodiny
- Tvorba sociální sítě na ochranu dítěte
- Aktivizace rodiny
- Dosavadní zvolené a realizované postupy jsou neúčinné.

Výhody případové konference a mezirezortní spolupráce:

- Vytvoření funkčního a fungujícího týmu (PČR, OSPOD, NNO, DD, DDŠ, LPD, ZŠ, OSZ, soudce, PPPD a další) na podporu dítěte a jeho rodiny. Složení týmu je závislé na problematice dítěte, pokud se jedná o podporu rodiny, není potřeba, aby v týmu byly orgány činné v trestním řízení. Pokud má dítě závažné poruchy chování, je vstup státního zástupce nebo Policie ČR do případové konference žádoucí. Péče o dítě vyžaduje týmovou práci v rámci kraje, obce, regionu. Snižuje se tak riziko profesního selhání v případě, kdy o složité kauze musí rozhodnout jednotlivci. Případová konference posuzuje danou problematiku z více pohledů a definuje nejvhodnější postup v dané věci.
- Odborný tým na podporu dítěte a rodiny se mění v závislosti na věku a potřebách dítěte (rodina, dětský lékař, učitel, OSPOD, odborná pracoviště, soudce...atd.). Vždy však musí být v průběhu rozhodování týmu respektován zájem o blaho dítěte, nikoliv upřednostňován zájem některé ze zúčastněných odborných profesí.
- Svolavatel případové konference má hlavní úlohu v odborném týmu. Zpravidla se jedná o osobu nebo instituci, která aktuálně řeší konkrétní problém dítěte. Hlavní úloha v týmu případové konference souvisí s řešeným problémem dítěte (kdo nahrazuje nevyužité, zneužité nebo chybné kompetence rodiče, ten má rozhodující slovo v týmu – lékař, psycholog, speciální pedagog, učitel, ale také rodič či dítě v případě, že chybné, nevyužité či zneužité kompetence cítí na straně odpovědných orgánů a organizací atd.).
- Jasně formulované odborné kompetence účastníků případové konference – dané právními normami, resortními předpisy, zájmy obce, zájmy fyzických osob na rozhodovacích úrovních, znalostmi prostředí, limity spolupráce (zejména u trestných činů na dítěti, mediálně sledovaných kauz atd.).

- Tvorba metodiky, případně závazných postupů, které by odrážely skutečnou potřebu dětí v určité oblasti či etapě jejich života.
- Stanovisko nadřízeným orgánům, případně zřizovateli k mediálním kauzám.

Sociální prostředí účastníků a jeho vliv na průběh a výsledky případové konference:

Případová konference pracuje s pojmem sociální prostředí, které obsahuje řadu různých vlivů, které působí na člověka nejen pozitivně, ale i negativně (např. vzdělání a koníčky, místo k bydlení, např. tzv. dobrá adresa a naopak). Je vázáno na sociálně ekonomické postavení rodiny, ve které se jedinec pohybuje nebo rodiny, ze které vzešel.

Pokud sociální prostředí, ve kterém se dítě pohybuje, neodpovídá jeho potřebám – je nepodnětné, zdevastované, existují zde nepřijatelné sociální zvyklosti atd., dochází k poruchám socializace. Sociální prostředí, ve kterém se pohybujeme, má významný vliv i na celkové postavení ve společnosti. Sociálně znevýhodněné prostředí brání uspokojování základních potřeb dítěte a jeho rodiny, je tedy nezbytně nutné posoudit, jaký význam má sociální prostředí na řešení problému. Nelze opomenout i sociální status účastníků případové konference, který se může do jednání a výsledků promítnout. Musíme dbát na to, aby osoby s nízkým sociálním statutem (např. rodiče žijící na ulici) nebyli znevýhodňované ve svém vyjádření či uplatnění názorů oproti osobám s vyšším sociálním statutem, který jim zajistilo materiální zázemí či vzdělání.

Vysoký sociální status některého z účastníků případové konference může mít za následek větší respekt k názorům takového odborníka bez logických důvodů (např. akademický pracovník může být považován za významně kompetentnějšího než pracovník OSPOD, může dojít k přecenění znalostí advokáta atd.).

V rámci realizace případových konferencí používáme takového odborného jazyka, aby všichni účastníci byly plnoprávními v oblasti možnosti pochopit a vyjádřit se k projednávanému problému. Přemíra odborné terminologie úroveň případové konference nezvyšuje, ale naopak ztěžuje možnosti komunikace a žádoucího a všemi akceptovaného řešení problému.

Účastníci procesu přípravy a realizace případové konference:

Iniciátor případové konference je zpravidla fyzická osoba, která přináší téma konkrétního dítěte a rodiny jako problém. Může se jednat např. o učitele, psychologa, asistenta pedagoga, ale i rodiče dítěte atd. Iniciátor definuje problém, který chce řešit.

Svolavatel případové konference je zpravidla právnická osoba, která svolává případovou konferenci na základě vyhodnocení iniciativy iniciátora (např. škola, SVP, PPP, OSPOD atd.).

Facilitátor případové konference je osoba odborně proškolená v oblasti vedení případových konferencí, která případovou konferenci moderuje – provádí, spolupracuje na její přípravě a organizaci s iniciátorem a svolavatelem. Je odborně připravená a komunikačně dobře vybavená. Není osobou přímo spjatou s konkrétní kauzou.

Odborníci, účastníci se případové konference, jsou jednotlivci zastupující různé státní orgány a organizace, které mají právo a možnost participovat na řešení problému konkrétního dítěte nebo jeho rodiny (rodiče, škola, sociální pracovníci, učitel, asistent pedagoga lékař atd.). Účastníci jsou odborníci v dané oblasti. Poskytují dostatečnou odbornou záruku profesionálního přístupu k dané kauze. Všichni účastníci případové konference musí být poučeni o smyslu případové konference, pravidlech, mlčenlivosti a důsledcích porušení mlčenlivosti.

Rodiče nebo zákonný zástupce dítěte, jsou osoby, které mají zcela zásadní vliv na život dítěte. Ve většině případů formují základní principy řádu rodiny, ze které dítě pochází. Z právního hlediska je matkou žena, která dítě porodila, ale významnější silou, která rozhoduje o další budoucnosti dítěte, může být osvojitelka, poručnice či jiná osoba odpovědná za výchovu. Je nutné si uvědomit, že pro potřeby případových konferencí přítomnost rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu nemusí být vždy rozhodující. Zejména v situacích, kdy rodiče vážným způsobem porušili své rodičovské povinnosti – jsou pachatelé trestné činnosti na dítěti, jsou neznámého pobytu a o dítě se dlouhodobě nezajímají atd. Tam, kde rodiče neumí nebo nemohou plnit své rodičovské povinnosti je jejich účast, případně vyjádření k věci jinou formou (např. písemně) důležité. Tam, kde nechtějí plnit rodičovské povinnosti, a je nutné přistoupit k opatřením na ochranu dítěte, jejich přítomnost není nutná. Expertní případová konference – tj. setkání odborníků, kteří zaujmou k danému problému určité stanovisko, nemusí nutně pracovat s rodiči. Závěry expertní případové konference jsou rodičům oznámeny a je projednána možnost případové konference s jejich účastí. Jako příklad je možné uvést situaci, kdy jeden z rodičů je trestně stíhaný za trestný čin spáchaný na dítěti a druhý rodič bude v roli svědka, nebo je potřeba umístit dítě mimo rodinu a hledá se pro něj nejvhodnější zařízení atd. Zároveň je potřeba zvážit i přizvání dalších blízkých osob, které se k danému tématu mohou vyjádřit (např. prarodiče, kteří mají významný výchovný vliv na rozdíl od rodičů).

Případová konference není opatřením, které vede k právní změně postavení dítěte a jeho rodičů, lze proto uvažovat i o přizvání rodičů, jejichž práva či povinnosti jsou omezena právně nebo fakticky (např. rodič, který nemá svěřené dítě do faktické péče, rodič, jehož dítě je svěřeno do pěstounské péče,

prarodič, který žije s dítětem a jeho rodičem ve společné domácnosti a je součástí výchovného prostředí).

Dítě je osobou mladší 18 let. Svá práva nabývá postupně, v souvislosti se socializací, vzděláním a osobnostním rozvojem. V tomto smyslu jsou i koncipována základní práva dítěte (Úmluva o právech dítěte). Pro potřeby případových konferencí je zcela zásadní právo dítěte na ochranu jeho práv a potřeb, dále pak právo vyjádřit se ke všem věcem, které se jej bezprostředně dotýkají. Dítě starší 12 let je považováno za dítě dostatečně rozumově vyspělé, aby dokázalo informace přijmout, učinit si vlastní názor a sdělit své stanovisko k věci. Jsou tedy dány důvody, proč by dítě starší 12 let mělo být účastno případové konference. Je však otázkou, zda dítě má být přítomno celé případové konferenci či jen určité části. Nemusí se účastnit, když si odborníci musí udělat přehled o kauze samotné, dítě se dopustilo protiprávního chování a je potřeba vyhodnotit společenskou nebezpečnost tohoto chování z pohledu dalších opatření nebo dítě se specifickými potřebami, jehož účast na případové konferenci pro něj může být zatěžující.

Je vhodné, aby dítě bylo seznámeno s důvody svolání případové konference, vyjádřilo se k nim a sdělilo svůj názor na projednávané téma. Zároveň by mělo být seznámeno s výsledky jednání případové konference, včetně úkolů, které jsou navrženy v rámci jeho motivace a další aktivizace.

Mlčenlivost je princip, se kterým se odborníci setkávají v rámci výkonu své profese. Není jen principem pomáhajících profesí, ale v různých variantách se s ní setkáváme během každodenního života. Právně závazná mlčenlivost (tzv. profesní mlčenlivost) je upravena jak v oblasti zdravotní péče, tak v oblasti sociálně-právní ochrany dítěte. Zavazuje odborníka k mlčenlivosti o citlivých a osobních údajích, vážících se k projednávané kauze (blíže zákon č. 101/2000 Sb.). Tato povinnost je podpořena možnostmi využití trestního zákona v případě, že dojde k jejímu porušení. Rodiče mlčenlivostí nejsou zcela vázáni, neboť mlčenlivost rodičů o věcech, které mohou dítě poškodit je součástí rodičovské zodpovědnosti a její porušení by posuzoval soud v případě, že by dítě bylo poškozeno tím, že rodiče zveřejní osobní a citlivá data. Zde je nutné připomenout dostatečně širokou veřejnou diskusi o zveřejňování např. fotografií dětí na sociálních sítích, rozhovory rodičů o svých dětech ve veřejném prostoru atd.

Mlčenlivost o informacích, které se každý účastník případové konference během jednání dozví, musí být předem vysvětlena a stvrzena podpisem každého účastníka s informací o případných následcích nedodržení zákonné povinnosti mlčet o citlivých a osobních údajích, které byly v rámci případové konference sdělovány. Nelze opominout fakt, že během případové konference jednotliví

účastníci mohou odkrýt informace, které dosud nebyly známé a mohou mít pro pochopení celé situace hluboký význam.

Principy případové konference:

Principy případové konference se shodují s principy korektního jednání v rámci mezilidských vztahů. Samozřejmě je nutné přihlídnout k emoční angažovanosti, odborné zdatnosti a temperamentu jednotlivých účastníků.

S výše uvedenými principy souvisí navození pocitu důvěry, diskrétnosti a ochranou všech účastníků ve smyslu emocí a práva. Všichni účastníci případové konference se respektují a jsou partnery při hledání optimálních východisek k danému tématu. Prostor pro vyjádření názorů a myšlenek je vázán na shodný společenský status. Facilitátor musí dát stejný prostor i osobám, které se v odborném vyjádření necítí dobře, jsou submisivní.

I nejbizarnější názor má v rámci případové konference své místo, nemůžeme selektovat názory a návrhy jednotlivých účastníků případové konference. Praxe ukazuje, že neotřelost některých doporučení může právě plně vyhovovat konkrétní situaci.

Případová konference je metoda, která řeší aktuální problémy s výhledem do budoucna. V tomto smyslu je nutné zvážit, co je tématem (např. zameškaná školní docházka) a jaký je cíl (např. odstranění důvodů zameškávání školní docházky) případové konference. Případová konference postupuje od konstatování faktů z minula k hledání východisek v budoucnu. Objektivnost sdělovaných informací může být narušena řadou faktorů – nejčastěji se jedná o přílišnou osobní zaujatost kauzou nebo o časové hledisko, kdy přirozeně dochází k vytěsnění některých událostí z paměti

Přirozené, podpůrné prostředí pro účastníky případové konference je zcela nezastupitelné. Z toho důvodu by měla být případová konference realizována v prostředí, kam tematicky kauza patří (zpravidla škola, ŠPZ, OSPOD atd.), a v prostředí, které neruší jednání, umožňuje projevit emoce a zároveň je natolik dobře organizováno, že žádný z účastníků nemá pocit diskriminace nebo nepřiměřeného diskomfortu.

Přínos případové konference:

Zásadním přínosem případové konference je vzájemná spolupráce odborníků a podpora dítěte a jeho rodiny. Rodina se stává odborníkem na danou problematiku a jsou plně respektovány její potřeby

za situace, kdy je respektován i právní rámec dané problematiky (např. nelze tolerovat absence dítěte ve škole, pokud k tomu není vážný důvod atd.).

Případová konference je nástrojem, jak zvýšit odbornost závěrů v dané kauze, reaguje rychle na změny v životě dítěte a rodiny. Chrání odborníky před jednostranným, subjektivním pohledem na řešený problém. Rodičům zvyšuje jejich zodpovědnost při rozhodování za kvalitní život a vývoj jejich dětí.

Další výhodou je snížení možnosti profesního selhání jednotlivce, neboť problematika dítěte a jeho rodiny je nazírána z několika odborných pozic.

Závěry případové konference nejsou stanoviskem jednotlivce, ale týmové práce, která je na odborně vysoké úrovni, a účastníci se na závěrečných stanoviscích shodli.

V tomto kontextu případová konference vypracovává individuální plán péče o konkrétní dítě a jeho rodinu. Tento plán může být stanoven na relativně krátkou dobu (zejména v krizových situacích) nebo na dlouhou dobu (měsíce či rok) a průběžně vyhodnocován (např. další kontrolní případovou konferencí, zařazením závěrů případové konference do IPOD, žádost rodičů o vyšetření dítěte v PPP atd.). Je obvyklé, že některé úkoly se podaří splnit v jiném časovém intervalu, než bylo původně stanoveno, a některé úkoly se budou jevit jako obtížně splnitelné (změna objektivních podmínek jako je rozvod manželství rodičů, změna výchovy, nedostupnost konkrétních sociálních služeb pro rodinu atd.). Zvýšená potřeba realizovat případovou konferenci je při předávání péče o dítě a rodinu dalším subjektům, např. při stěhování sanované rodiny, umístění dítěte mimo rodinu, odchodu z ústavního zařízení, přestup dítěte do jiné školy, případně přijetí dítěte se specifickými výchovnými a vzdělávacími potřebami do vzdělávacího systému ČR v případě, že rodiče nespolupracují z různých důvodů (nemohou, neumějí, nechtějí) obecně.

Cíle případové konference:

Základním cílem případové konference je zajištění oprávněných zájmů a blaha dítěte. Tento princip je promítnut do cílů, které si případová konference stanoví.

V rámci stanovování cílů může mít význam složení týmu případové konference. Nedostatečné zvnitřnění závěrů případové konference jednotlivými odborníky může ohrozit jejich realizaci v praxi. V některých případech je potřeba řešit situaci, kdy jsou zvaní kompetentní odborníci z hlediska formálního, ve faktických kompetencích však nemusí být dostatečně erudovaní (např. nedostatek

praktických zkušeností v daném oboru, snaha přenést zodpovědnost za výsledky případové konference na jiného účastníka, zvýraznění vlastního sociálního statusu a tím i upřednostnění vlastního názoru atd.).

Na podobě cíle musí být vždy mezi účastníky PK shoda. Každý z účastníků případové konference nemusí vždy respektovat cíl, který akceptuje většina účastníků. Stejně tak i zájem dítěte a rodiny může odporovat stanoveným cílům.

Z mnoha důvodů může být problém stanovit konkrétní činnosti a následná doporučení, režim atd. v danou chvíli vhodné pro dítě a jeho rodinu. (dostupnost kvalitních služeb pro rodinu, logistické problémy rodiny, nedostatečná informovanost o rizikovém chování, které se vyskytuje u dítěte nebo jeho rodiny).

Mezi účastníky případové konference dojde ke shodě při rozhodování o naplnění cílů případové konference (např. otázka zlepšení prospěchu dítěte). Odlišnost cílů může vycházet z různých zájmů cílových skupin (např. doprovázející organizace pěstounů má jiné cíle než pěstoun, či rodič).

Stanovené cíle případové konference nejsou v souladu se žádoucími změnami v životě dítěte a rodiny. Neurčují další postupy v dané věci (situace, kdy svolavatel konstatoval, že již nemá kompetence dále ve věci jednat).

Postupy při stanovení cílů případové konference:

a) Procesní cíle

Cílem může být zorientování se v potřebách dítěte a rodiny a zároveň potřebou zorientovat se v celé kauze. Následně může být cílem vytvoření plánu ochrany dítěte, stanovení dalšího postupu. Samostatným cílem může být navázání spolupráce a předávání informací mezi jednotlivými zainteresovanými orgány a organizacemi. Cílem může být i přijetí konkrétního opatření ve prospěch dítěte a jeho rodiny.

b) Diagnostické cíle

Účastníci případové konference hledají konkrétní problém, který je hybatelem sociální situace dítěte nebo jeho rodiny (např. CAN, domácí násilí, závislosti, specifické potřeby dítěte atd.). Jedná se o potřeby dítěte nebo jeho rodiny? Čím je dítě v rodině ohroženo? Jak ochránit dítě a podpořit rodinu? Jedná se o ohrožené dítě ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů?

c) Terapeutické cíle

Případová konference hledá možná řešení předchozích cílů. Zde je řešena otázka dosažitelnosti sociálních služeb pro rodinu, možnosti podpory dítěte a rodiny jinými odborníky, podpůrná opatření ve smyslu školního vzdělávání atd.

d) Kontrola a odpovědnost

Poslední skupinou cílů může být stanovení konkrétních odpovědných osob za stanovené úkoly, termíny kontroly plnění a následné kroky při neplnění stanovených cílů. V tomto případě se zpravidla jedná o možnosti využít vhodná opatření stanovená právními předpisy na ochranu dětí.

Z praktického hlediska je vhodné stanovit cíle ze všech skupin i s tím vědomím, že během jedné případové konference nebudou realizovány. Přehled cílů udává určitý směr v řešení dané problematiky a je možné ke každému jednotlivému cíli svolat samostatnou případovou konferenci s jiným počtem a profesním obsazením účastníků. V některých případových konferencích nemusí být nutně přizváni titíž účastníci včetně rodičů, osob odpovědných za výchovu či dětí.

Základní schéma případové konference:

Před zahájením případové konference:

1. Svolává (svolavatel) ten, kdo řeší (zodpovídá) za daný problém (škola, PPP, OSPOD, může požádat i rodič či osoba odpovědná za výchovu dítěte). Lze uvažovat o situaci, kdy i samotné dítě bude iniciátorem případové konference (např. dítě podalo na rodiče trestní oznámení pro neplnění vyživovací povinnosti a tím se narušily vztahy v rodině nebo dcera označí otce jako sexuálního agresora atd.). Svolavatel určí základní téma případové konference, ze kterého budou generované cíle případové konference. Poskytne základní informace potřebné pro organizaci případové konference organizátorovi.
2. Organizuje (organizátor) ten, kdo má zodpovědnost za řešení situace (OSPOD, ZŠ, PPP, SPC atd.). Jedná se zpravidla o konkrétního pracovníka v dané organizaci, který má za úkol připravit podmínky pro realizaci případové konference. Organizátor je garantem formálních náležitostí případové konference – určuje, kde se bude konat, v jakých prostorách s ohledem na téma a možné cíle případové konference, kdo se bude případové konference účastnit a proč. Určuje datum a čas, kdy se bude případová konference konat a v jakém časovém rozsahu. Rozesílá pozvánky k případové konferenci a eviduje potvrzení účasti. Zajišťuje materiální podmínky

realizace případové konference (místnost, pomůcky, občerstvení atd.). Organizátor rovněž, na žádost facilitátora, může zajistit zapisovatele případové konference.

Během případové konference (procesní rámec případové konference)

1. Ve spolupráci s facilitátorem, pokud povaha kauzy toto vyžaduje, svolavatel zajistí buď stručný popis kauzy z časového hlediska pro všechny účastníky případové konference, nebo v úvodu případové konference všechny účastníky seznámí se základními informacemi o projednávané kauze. Jasně popsaná situace pro zúčastněné odborníky je důležitá pro pochopení kauzy.
2. Facilitátor požádá o vyjádření účastníků případové konference k tématu případové konference a stanoveným cílům, případně o jejich doplnění.
3. Na základě vyjádření účastníků jsou stanoveny jednotlivé fáze řešení problému dle stanovených cílů. Jedna případová konference nemusí realizovat všechny stanovené cíle (stanovení priorit - co nyní a co potom).
4. Vyjádření jednotlivých účastníků se písemně zaznamenávají do zápisu z případové konference průběžně. V této fázi lze použít různé pomůcky – tabule, videokonference, flipchart atd.
5. Po vyčerpání všech stanovených dílčích fází případové konference jsou účastníci vyzváni k závěrečnému shrnutí a konečnému stanovisku k věci.
6. Následně je stanoven výsledný plán řešení problému včetně právních (ve smyslu např. vyšetření, pobyt v SVP, návrh na nařízení ústavní péče změny výchovy dítěte atd.), psychologických a jiných dopadů v určitém časovém úseku, včetně vyznačení rizikových momentů, ve kterých může dojít k zásadním změnám (potřebě nové případové konference). Stanovení úkolů, doby pro splnění a zodpovědné osoby (pro případnou další kontrolu plnění stanovených výstupů případové konference).
7. Pokud nebyla nalezena shoda v závěrech z případové konference, může být o jednotlivých závěrech hlasováno. O hlasování a počtu hlasů k jednotlivým návrhům se učiní zápis do textu zápisu z případové konference. Jedná se o výjimečné situace, které mohou nastat (např. OSPOD navrhuje umístění dítěte do diagnostického ústavu a škola navrhuje pobyt v SVP apod.).

Věcné a organizační obtíže při přípravě a realizaci případových konferencí:

- Sestavit tým s ohledem na pracovní zaneprázdněnost kompetentních osob, s ohledem na logistické problémy, zejména na straně rodičů, kteří žijí v hůře dostupných lokalitách. V tomto směru je potřeba stanovit i termín konání případové konference včetně časového hlediska s ohledem na tyto determinanty. Nemůže být porušeno hledisko aktuálnosti. Případová konference respektuje hledisko aktuálnosti, tedy stanovení termínu případové konference musí být v souladu s řešením problému (např. řešení výchovných obtíží dítěte od jejich propuknutí v odstupu několika měsíců je nevhodné). Pokud někomu z účastníků stanovený termín nevyhovuje zašle svůj názor k danému tématu, doplní cíle případové konference a sdělí závěrečný návrh. Zároveň informuje organizátora případové konference o skutečnosti, zda bude požadovat zápis z případové konference. Pokud rodiče trvají na své účasti na případové konferenci a z různých důvodů nenachází vhodný termín, je možné změnit tuto případovou konferenci na expertní, bez přítomnosti rodičů. Toto řešení s sebou nese pochopitelně kvalitativní změnu cílů případové konference.
- Shoda na podobě hlavního cíle a hlavního problému klienta – zájmy účastníků mohou být v kolizi v souvislosti s výše vyjmenovanými důvody. Včetně kolize zájmu dítěte a jeho rodiče.
- Konkrétní činnosti, doporučení, režim atd. (případně sociální služby) v danou chvíli vhodné pro klienta nejsou k dispozici v dostupné míře, i když existují.
- Průběžné vyhodnocování - Facilitátor musí držet osu případové konference včetně stanoveného tématu tak, aby se jednání dostalo k cíli.
- Rozhodnutí o naplnění cílů je závislé na konkrétních formálních i faktických kompetencích jednotlivých zúčastněných odborníků.
- Jak se mění situace a co dál znamená v praxi určit tzv. plán B (co se stane, když se nestane změna?). Zejména tam, kde případová konference je poslední možností před správním, občanským nebo trestním řízením v dané věci, by měli být účastníci o případném represivním opatření informováni.
- Přestože může organizátor případové konference oslovit dostačující počet odborníků, může se stát, že tito dávají tipy na další zainteresované odborníky. Vyhovět všem, kteří mají co říci k danému tématu, není možné. Optimální počet účastníků je 5 až 7. Pokud se účastní vyšší počet odborníků, může se stát, že nebudou mít všichni rovnocennou příležitost se k věci

vyjádřit či, že bude čas jednání zbytečně prodlužován. Zároveň vysoká formální odbornost neznamená faktickou odbornost v konkrétní kauze.

- Emoce a čas věnovaný na realizaci případové konference jsou veličiny, které se vzájemně ovlivňují. Optimální doba jednání případové konference jsou 2 hodiny.

Praktické poznámky k organizaci případových konferencí

V rámci organizace případové konference musíme myslet na řadu věcí. Vždy se orientujeme podle zvoleného cíle případové konference. Pokud je cílem případové konference postup v dané kauze, chceme-li se zorientovat v nepřehledné kauze nebo když se jedná o expertní případovou konferenci, lze doporučit uspořádání stolů do uzavřeného tvaru. Z uspořádání je patrné, že všichni účastníci jsou si rovni.

Řazení stolů do písmena T symbolizuje jednací síň u soudu. Může mít své využití tam, kde je problém dítě v přímé souvislosti se zanedbáním povinnosti rodiče (např. neomluvené hodiny, nesplnění dříve uložené povinnosti rodiči atd.). Vzhledem k tomu, že dítě a jeho rodina je středobodem jednání, pokud jsou rodiče a dítě k případové konferenci přizváni, musí mít určené místo, které tuto vážnost jejich role jasně prezentuje. V případě, že je řazení stolů v kruhu, budou sedět co nejbližší k facilitátorovi případové konference zprava. Pokud je řazení stolů podélné nebo do písmena T sedí opět zprava od facilitátora. Vedle rodičů sedí odborník, který v obou případech rodinu a dítě podporuje, nebo je jeho vztah k nim nesporný. Proti rodině sedí ten, kdo svolává případovou konferenci a kdo referuje o problematice, jež vedla ke svolání případové konference. Zasedací pořádek ostatních účastníků je praktickou záležitostí facilitátora. Zásada, která by však měla být dodržena je rovnoměrné optické rozdělení odborníků na skupinu, která postojí dítěte a rodiny podporuje nebo je k nim neutrální, nebo která s postojí nesouhlasí, případně chce v dané oblasti změnu. Nelze očekávat vstřícný přístup rodiny, kdy na jedné straně stolu sedí rodiče a dítě a na druhé straně všichni ostatní účastníci. Pokud se účastníci případové konference neznají, mají jmenovky. V některých případech postačí označení instituce nebo organizace, ze které jsou zástupci na případové konferenci přítomni.

Místnost, ve které se odehraje případová konference, by měla být dobře větratelná, s přiměřeným osvětlením. Neměla by být průchozí. V tomto smyslu je nutné dbát i na to, aby nedocházelo k rušení jednání.

Pokud se chce případové konference účastnit jiná osoba, než přizvaná, účastníci o její přítomnosti hlasují. Pokud není souhlas jednoznačný, nemůže se jednání účastnit.

V některých případech musí organizátor případové konference počítat s eventualitou, že rodiče na případovou konferenci přijdou s dalšími dětmi různého věku a tyto děti budou rušit její průběh. Tam, kde tuto situaci lze předvídat, je nutné připravit hračky a možnost hlídání dětí, aby k rušení nebo předčasnému ukončení případové konference nedošlo.

Na tomto místě je také potřeba připomenout, že případová konference může všechny účastníky emočně zatížit, a to do té míry, že dochází k vyjádření emocí. Na emocionální projevy musí být facilitátor dostatečně připraven a poskytnout účastníkům podporu a čas na konsolidaci emocí. V tomto směru nesmí chybět možnost poskytnutí nápojů, kapesníků, případně možnost přerušit jednání do doby, než ke konsolidaci emocí dojde. V souvislosti s nápoji je rovněž vhodné připomenout, že pokud bude případová konference plánovaná na delší dobu než 2 hodin, je vhodné poskytnout drobné občerstvení.

Konání případové konference v případě, že některý z účastníků není schopen komunikovat v českém jazyce, nemusí být překážkou. V tomto případě, pokud jsou takové informace předem známe, měl by být účastník (zpravidla rodič, či dítě) informován o možnosti si na vlastní náklady zajistit tlumočnicka. V rámci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností (úřady, kde sídlí OSPOD) bývá dobrou praxí, že zde pracuje úředník znalý české znakové řeči.

Pokud se jedná o situaci, kdy je jeden z rodičů cizinec, druhý rodič může tlumočit průběh případové konference.

Samostatná otázka je případné ovlivnění některého z účastníků návykovou látkou – alkoholem či jinými návykovými látkami. Vždy záleží na stupni ovlivnění schopností vnímat průběh a závěry případové konference. Pokud návyková látka ovlivní účastníka natolik, že není schopen adekvátního chování, je případová konference z tohoto důvodu ukončena. Pokud dojde k nevhodnému chování, včetně hrozící možnosti fyzického napadení, je potřeba okamžitě případovou konferenci ukončit a přivolat buď ochranu budovy nebo přímo Městskou policii či Policii ČR.

Příklady využití případové konference v konkrétních případech ŠPZ:

Uvedené příklady využití metody případové konference jsou jen orientační. Variabilita v rámci konkrétní kauzy je mimořádně velká.

1. **Neplnění potřeb dítěte** (z různých pohledů a oborů) z pohledu rodiny nebo zařízení, ve kterém je dítě umístěno.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, eventuálně MŠ, OSPOD

Účastníci: odborní pracovníci SPC (SPC v úvodu případové konference referuje o kauze), rodiče dítěte, MŠ (ZŠ), kam dítě dochází. Pokud rodiče opakovaně zanedbávají doporučení ŠPZ může být přizván pracovník příslušného OSPOD, případně dětský lékař, NNO podporující rodiny s určitým konkrétním handicapem dítěte.

Cílem je rodiče informovat o potřebách dítěte v rámci jeho dalšího rozvoje a motivace rodičů ke spolupráci. V rámci této případové konference je např. vhodné počítat s tím, že rodiče se mohou seznámit (nahlédnout) do konkrétní třídy či organizace, kam by dítě eventuálně mohlo docházet.

Závěr: rodiče jsou plně informováni o potřebách dítěte, odborní pracovníci vyslovují podporu rodině a dítěti a rozhodnutí o další kvalitě života je na rodičích. Stanovuje se termín, do kdy se rodiče rozhodnou, jak v zájmu dítěte budou postupovat a kdo dále rodinu bude podporovat. Zároveň jsou rodiče informováni o možných dalších postupech v dané věci.

Stejně schéma může být použito v případě PAS dítěte, kombinovaných vad atd.

2. Potřeba rychle hledat vhodné řešení v případě akutního stavu dítěte.

Dítě je např. onkologicky nemocné, trpí psychiatrickým onemocněním, prošlo traumatickým zážitkem a potřebuje individuální přístup ve výuce a zároveň specifický přístup v procesu socializace.

Svolavatel: zdravotnické zařízení, kde je dítě dlouhodobě hospitalizováno, rodič, škola, kam dítě dochází či ŠPZ, která zajišťuje podporu dítěti, OSPOD, orgány činné v trestním řízení - OSZ, Služba kriminální Policie ČR.

Účastníci: Rodiče, PPP nebo SPC, zástupce zdravotnického zařízení, škola, NNO, která může rodině pomoci.

Cíl: nastavit podmínky vzdělávání a psychologickou podporu pro dítě a rodinu v určitém časovém limitu s ohledem na handicap dítěte. Zajistit bezpečné prostředí pro život dítěte.

Závěr: zasiťování odborníků a služeb pro rodinu, poradenství rodičům – ekonomické, zdravotně sociální, zajištění přiměřeného rozvoje konkrétního dítěte.

3. Zařazení dětí do vhodné školy - dítě s PAS, LMR atd., logistické nebo ekonomické problémy rodiny.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, MŠ, které přichází v úvahu logisticky a školy, které jsou nejvhodnější.

Účastníci: Rodiče, ŠPZ, školy vhodné pro dítě s PAS, případně ošetřující lékař dítěte, organizace zabývající se podporou rodiny s konkrétním znevýhodněním dítěte.

Cíl: vybrat optimální řešení včetně eventuality domácího vzdělávání, stanovit vhodná podpůrná opatření pro dítě.

Závěr: dodržení povinnosti základní školní docházky s přihlédnutím k osobním potřebám dítěte a logistickým omezením rodiny. Zde je možné stanovit termín kontroly dosažení cíle, případně korekce stanoveného cíle. Pokud nebude potřeba dítěte respektována, lze využít účast OSPOD s tím, že bude posouzena otázka ohroženého dítěte v rámci příslušného zákona.

4. Nepřehledná situace na straně dítěte. Dítě a jeho rodina s více problémy.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, MŠ, OSPOD, NNO

Účastníci: matka, případně otec, dítě, pokud splňuje podmínky účasti, OSPOD, ZŠ, případně NNO, která může pomoci sanovat rodinu, nebo organizace, která zajistí přípravu na vyučování, či odborníci, kteří zajistí podporu dítěte a jeho rodiny. V této situaci je možné na následnou případovou konferenci přizvat i osobu, u které se dítě zdržuje (pokud to zjistíme – např. sousedku, babičku atd.). Tato osoba musí být způsobilá o dítě pečovat.

Cíl: zajistit potřeby dítěte, zjistit okolnosti, proč je situace pro odborníky nepřehledná, nastavit podporu dítěti a jeho rodině. Zjistit, zda může někdo jiný zajistit výchovu a péči o dítě, pokud tuto funkci rodina neplní.

Závěr: V těchto případech se rozkrývají složité rodinné vztahy, včetně neplnění rodičovských povinností. OSPOD zpravidla konstatuje ohrožení dítěte a reaguje v rámci svých zákonných povinností. Zároveň se může vytvářet síť služeb na podporu dítěte a jeho rodiny, včetně eventuálního odejmutí dítěte z péče matky. Může se detekovat i jiná osoba, včetně otce, která se aktivizuje ve prospěch dítěte.

5. Ohrožené dítě vlastním chováním nebo chováním rodiny, dítě s poruchou chování.

Svolavatel: Škola, ŠPZ, OSPOD, obec (kde se projevují poruchy chování dítěte)

Účastníci: Škola, rodiče, OSPOD, ŠPZ, odborný lékař – psychiatr, orgány činné v trestním řízení

Cíl: zajistit bezpečné prostředí pro dítě a jeho okolí. Zajistit specifické potřeby dítěte pro jeho další rozvoj.

Závěr: Hlavním hybatelem výchovných obtíží je škola, případně obec, následně situaci vyhodnocuje OSPOD, který může navrhnout opatření vůči dítěti či jeho rodičům v rámci správního řízení či občanského řízení před soudem. Je nutné definovat problémy dítěte a rodiny, navrhnout řešení, včetně eventuality odejmutí dítěte z rodiny za účelem diagnostiky, či z důvodů, že je dítě sobě nebo svému okolí nebezpečné.

6. Stížnost dítěte, rodičů nebo osob odpovědných za výchovu, případně orgánů a organizací na dosavadní postup ve věci.

Svolavatel: Zařízení, kam je stížnost směřována. V rámci případové konference lze do jisté míry řešit všechny stížnosti. Velmi zásadním momentem je v tomto směru nalézání východisek, která jsou přijatelná pro stěžovatele. Zápis z případové konference je důležitý pro další rozhodování ve věci samé.

Účastníci: Stěžovatel a dotčená organizace, případně nadřízený orgán dotčené organizace

Cíl: objasnění situace, případně odstranění nedostatků uvedených ve stížnosti.

Závěr: smírné řešení, vysvětlení situace, navození další spolupráce, případně navržení opravných opatření.

7. Diagnostické rozpory v rámci potřeb a opatření ve prospěch dítěte.

Svolavatel: ZŠ, kompetentní odborníci organizací odpovědných za diagnostiku, OSPOD dítěte, rodiče nebo osoba odpovědná za výchovu, nadřízený metodický orgán, který je odpovědný za diagnostické posouzení dítěte.

Účastníci: ZŠ, kompetentní odborníci organizací odpovědných za diagnostiku, OSPOD dítěte, rodiče nebo osoba odpovědná za výchovu, nadřízený metodický orgán, odpovědný za diagnostické posouzení dítěte.

Cíl: náprava chybných rozhodnutí

Závěr: Stanovit, zda je zájmem dítěte přechod do systému speciálního vzdělávání. V tomto směru je rovněž nutné kvalifikovaně informovat rodiče dítěte o problému. Zároveň upozornit rodiče, že nesou plnou zodpovědnost za kvalitu dalšího života dítěte. Stanovit podpůrná opatření pro dítě a metodicky podpořit příslušnou ZŠ.

8. Dítě mimo vlastní rodinu - dítě je v PP, PPPD, ústavní péči.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, doprovázející organizace pěstounů, případně pěstounů na přechodnou dobu, pěstouni, pěstouni na přechodnou dobu, OSPOD, eventuálně kompetentní pracovníci z oblasti institucionální péče, kam je konkrétní dítě umístěno.

Účastníci: pěstouni, pěstouni na přechodnou dobu, kompetentní pracovníci institucionální péče, pokud je dítě v této péči umístěno, ŠPZ, ZŠ, OSPOD, případně rodiče dítěte, kteří mají rodičovská práva.

Cíl: zmapovat možnosti náhradních rodin a ústavního zařízení v souvislosti s potřebami dítěte, nastavení komunikačních kanálů mezi odborníky, stanovení měřitelných výstupů kvality náhradní péče o dítě.

Závěr: Stanovení IPOD dítěte, zajištění potřebného vyšetření dítěte, motivace pěstounů a rodičů k respektování potřeb dítěte a jeho další rozvoj. Stanovení kontrolních mechanismů, případně kontrolní případové konference. Podpora pěstounských rodin ze strany doprovázejících organizací.

9. Tvorba sociální sítě na ochranu dítěte.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, MŠ, služby pro rodiny, OSPOD

Účastníci: rodiče, ŠPZ, ZŠ, MŠ, služby pro rodiny, OSPOD, případně odborníci ze zařízení, kde je dítě umístěno, nebo ze zařízení, která podporují rodiče (azylový dům, komunita, psychiatr, širší rodina rodičů atd.).

Cíl: Vytvořit podpůrnou síť pro dítě a jeho rodinu tak, aby nebylo nutné přistoupit k odejmutí dítěte z péče rodičů.

Závěr: vytvoření IPOD, zajištění faktické metodické a materiální podpory rodiny. Stanovení měřitelných výstupů, kontrola plnění závěrů následnou případovou konferencí.

10. Aktivizace rodiny - sociálně slabá rodina, nerozumí potřebám dítěte.

Svolavatel: ŠPZ, ZŠ, MŠ, OSPOD, případně sociální služby pro rodiny, doprovázející organizace pěstounských rodin nebo pěstounských rodin na přechodnou dobu, zdravotnické zařízení.

Účastníci: rodiče dítěte nebo osoby odpovědné za výchovu, osoby, které jsou součástí výchovného prostředí dítěte (zpravidla prarodiče nebo příbuzní rodiny), ŠPZ, ZŠ, MŠ, OSPOD, případně sociální služby pro rodiny, doprovázející organizace pěstounských rodin nebo pěstounských rodin na přechodnou dobu, zdravotnické zařízení.

Cíl: aktivizace rodiny ve prospěch řešení situace dítěte

Závěr: Aktivizace rodiny není jen otázkou sociálně slabé rodiny, ale například hyperprotektivní výchovy v rodině, v rozvodových kauzách, kde jsou práva dítěte velmi tvrdě podřizována právům rodiče. Výsledkem případové konference bude plán ochrany dítěte, dohoda mezi rodiči o výchově, či o společné péči, podpora rodiny příslušníky širší rodiny atd.

11. Dosavadní zvolené a realizované postupy jsou neúčinné. Rodiče nespolupracují, nechtějí pomoci, rozhodují si o svých věcech samostatně.

Svolavatel: Orgán či organizace, která se domnívá, že již vyčerpala veškeré možnosti.

Účastníci: rodiče, osoby odpovědné za výchovu dítěte, ŠPZ, OSPOD,

Cíl: zhodnotit účinnost dosavadních opatření, stanovení podmínek pro předání kauzy k řešení do jiného resortu. Poučení rodičů o následcích předání kauzy k řešení do jiného resortu.

Závěr: Pokud dojde ke konstatování, že kompetence k řešení kauzy přesahují rámec zákonem stanovených kompetencí svolavatele případové konference, je nutné určit za jakých podmínek a který resort je v současné době kompetentní situaci dítěte a rodiny řešit.

Následná případová konference je tematicky shodná s postupy v příkladu 1, 2 nebo 4.

Závěr:

Projekt KIPR (kvalita-inkluze-poradenství-rozvoj) využil pro zlepšení spolupráce orgánů a institucí, působících v oblasti ochrany práv dětí, vzdělávání a výchovy, řadu nových, moderních postupů. Jedním z nich je právě zavádění případových konferencí do práce ŠPZ a školství obecně. Jak se v projektu KIPR potvrdilo, jedná se o využitelnou metodu v řadě problémů, které se ve školství vyskytují v souvislosti s komunikací mezi odborníky a rodinami dětí. Odborní pracovníci ve školství příliš metodu případových konferencí nevyužívají, a to i v případě, že její principy jim jsou známe.

Realizace případových konferencí také potvrdila, že je nezbytně nutné zvyšovat zodpovědnost rodičů za další budoucnost svých dětí, a to především tím, že budou stále více participovat svojí rodičovskou zodpovědností na rozhodování týmu, který pečuje o jejich dítě.

Rovněž případové konference ukázaly na potřebu více vzdělávat odborníky ve školách a ŠPZ ve využívání této metody. Jako nejvhodnějším facilitátorem případových konferencí se jeví v ŠPZ sociální pracovníci. Ve školách mimo sociálních pracovníků mohou facilitovat případové konference odborníci, kteří budou proškoleni v metodě, právním rámci případové konference. V rámci případových konferencí, které se v projektu KIPR realizovaly, se ukázalo, že největším problémem odborníků v ŠPZ je nedostatečná komunikace s rodinou dítěte. Na straně rodičů bylo největším problémem pochopit specifické potřeby dítěte a jednat v zájmu dítěte.

Celkově lze konstatovat, že řešení složitějších kauz metodou případových konferencí je efektivnější způsob, který přispívá ke kvalitnějšímu poskytování péče o děti se specifickými potřebami.

Použité zkratky:

CAN - zkratka pro anglický překlad týrání, zanedbávání a zneužívání

IPOD - individuální plán ochrany dítěte

LMR - lehká mentální retardace

MŠ - mateřská škola

NNO - nestátní nezisková organizace

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSZ - okresní (obvodní) státní zastupitelství

PAS - poruchy autistického spektra

PČR - Policie ČR

PP - pěstounská péče

PPP - pedagogicko-psychologická poradna

PPPD - pěstounská péče na přechodnou dobu

SPC - speciálně pedagogické centrum

SVP - středisko výchovné péče

ŠPZ - školské poradenské zařízení

Přílohy:

V této části jsou uvedeny příklady formulářů a jejich schémata, které se v rámci praktických zkušeností osvědčily. Typologicky však musí být tyto formuláře vždy součástí spisové dokumentace vedené k jednotlivým kauzám.

Prezenční listina – zajišťuje organizátor případové konference. Při příchodu na případovou konferenci se účastníci podepíší a připojí poznámku, v jaké roli se účastní případové konference.

Do poznámky se zaznamenává buď omluva z přítomnosti na případové konferenci, nebo předčasný odchod z případové konference.

Prezenční listina případové konference konané dne:.....ve věci:.....

Jméno	Příjmení	Pracoviště	Podpis	Poznámka

Mlčenlivost - stvrzují svoji zákonnou povinnost všichni účastníci případové konference. Podpisy na formuláři mlčenlivosti musí souhlasit s účastníky zapsanými na prezenční listině.

Prohlášení o mlčenlivosti (viz Manuál k případovým konferencím, MPSV 2011)

Já níže podepsaný tímto potvrzuji svou účast na případové konferenci dnev hod. a zavazuji se k mlčenlivosti o citlivých a osobních údajích klienta, které se dozvím v souvislosti s jeho případem. Při porušení povinnosti mlčenlivosti beru na vědomí příslušná ustanovení trestního řádu a povinnosti vypovídat před orgány činnými v trestním řízení.

Jméno	Příjmení	Datum narození	Podpis	Poznámky

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je kolektiv autorů NPI ČR (nástupnická organizace NÚV, projekt IPs KIPR v letech 2016 až 2020).

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) – Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.